

D. T. O. M. A.

DE

VARIOLIS ET MORBILLIS

THESES INAUGURALES,

AUTHORITATE ET DECRETO

Ampliss. Medicorum Universitatis Rostochiensis Collegij,

RÆSIDE

VIRO CLARISS. EXCELLENTISS.

DN. JACOBO FABRICIO,

Med. D. Archiatro Megapolitano celeberrimo, Med.

& Super. Mathem. Prof. publ. Facult. Med. p. t. DE-

CANO, favitore, præceptore & promotore

suo summè colendo,

Pro summis in Arte Medica

honoribus,

Publicè proponit

JOHANNES Below,

Rostochiensis,

Ad diem 21. Augusti Anno 1628.

In Auditorio Majori.

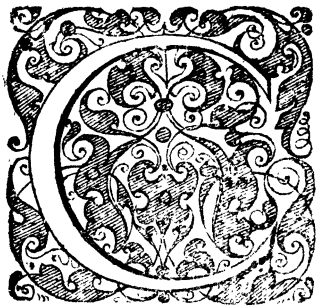
ROSTOCHI

Literis JOACHIMI PEDANI, Acad. Typog.

DE
VARIOLIS ET MOR-
BILLIS.

THESIS I.

*Um ex puerorum jacturâ, & inspe-
rato obitu, Res quoq; publica da-
mnum non exiguum patiantur, ope-
ra precium facturi Medici, illorum
morbos & considerandos, & curan-
dos sedulo susceperunt, ut quantum
per natura vires liceret, eorum cor-
pora, qua habent calida & bumida,
omnium maxime corrupt ionibus ac putredini obnoxia, intra
sanitatis limites, inoffensa tenerentur.*

2. *Et profectò tantò magis pueri summâ Medici ege-
re videntur vigilantia, quod inermes plarè, imperfecti, ex
alieno nutu, consilio & auxilio dependentes, actutum misere-
rias humanas, primo in vita limine, experiri incipiant, nec
nisi alterius beneficio seruari posse videantur; Cum contra
reliqua animantia in hanc lucem, & perfectâ, & omnibus
necessarijs rebus instructa, prodeant.*

3. *Quamvis autem plarig, morbi omni etati indi-
scriminatim contingere queant: esse tamen alios in unâ ma-
gis, alios minus, notius est, quàm ut pluribus demonstrari
debeat; & quotidiana abundè docet experientia, suos veluti
proprijs & connatos habere senes, suos juvenes, quin &*

quælibet sexum peculiaribus, velut hostibus exerceri ac cruciari.

4. Interea nequaquam negamus istos, qui singulariter parvulis insidiantur, eosq; frequentissimè divexant, alias quoq; etates, diverso tamen quodam modo occupare atq; affligere: & contra, senilium marborum exemplar, in juvenili corpore interdum, tristissimo spectaculo, animadverti & observari; usq; adeo ἀπίκτως καὶ ἀλόγως in humanis morboſa potentia rebus ludit & illudit, nunc hos, nunc dejicit illos.

5. Quæ omnia minutius hoc loci persequi & explicare, cum ratio instituti nostri recuset, ex iis affectibus, qui puerorum corporibus ut plurimum insident, & molestiam pariunt: insignem, in præsentiarum VARIOLAS & MORBILLOS: eligemus, de utroq; cum ab iisdem ferè causis proveniant, signa & symptomata penè eadem habeant, conjunctim hac disputatione tractaturi.

6. Nomina, quibus designantur, habent varia, Græcis ἰξάνθημα καὶ ἐκθύμα, μώλωπες, ἐρυθρήματα, ἐκζέσματα, ἐκθεάσματα, πμφοί: Latinis veteribus ad illorum imitationem, efflorescentia, & papula, itemq; pustula: aliis fervida eruptiones, rubida cutis aspredines, Plinio Boa, nonnullis sudamina: Germanis, Rindesblattern/Pocken/ Kottlauff/Maseln/ aliterq; dicuntur.

7. Quæ licet hæc humorum eruptiones, quales in puerorum aliorumq; corporibus communiter in summa cute videntur, si penitus considerentur, non perfectè exprimant, sed usq; adeo intricatâ perplexâq; significatione confundantur, ut nomen unum pro alio etiam optima nota authores, nec imi subsellij Medici usurpent, & rem, de quâ aliàs dissensus nullus, alij aliter appellent: suam tamen cuiuslibet libertatem facile indulgentes, cum nemine propterea litigare volumus, imprimis:

primis quod similem vel eandem ubicunq; curationem, quacunq; explicentur nomine, desiderent & sibi postulent.

8. Placet nihilofecius usitatas Practicorum voces retinere, & pustulas illas majores, per totum corpus cum dolore & pruritu erumpentes, & vesicularum faciem, qua ferventia aqua ambustis assurgunt, referentes, VARIOLAS, nominis origine inde fortassis tractâ, quod cutim variant, vel quod varis, in facie tantum profluentibus, figurâ respondeant; ceteras vero cutis rubedines, in universo corpore, similes pulicum morsibus, vel ijs ferè maculis, qua aestivo tempore, ob diuturniorem in Sole moram in facie contrahi solent, MORBILLOS nominare, vel ob parvitatem, minusq; conspicuam eminentiam, vel quia pueris imprimis accidunt.

9. Hi affectus, licet ab iisdem, ut dictum, ferè causis prognascantur: In quibusdam tamen à se tantum differunt, ut quemlibet seorsim definire necessum sit.

10. Et VARIOLÆ seu εὐρύματα sunt pustula in cute, cujusvis ætatis Hominum, extuberantes, cum vehementi dolore, pruritu, & ut plurimum in hoc purulento, orta ex crassioribus impuritatibus omnis generis humorum, vicio vel corrupti aëris, vel pravitate alimenti, tam in utero attracti, quam deinceps etiam assumpti, genitis ac collectis, à naturâ peculiariter febrî irritatâ, per sanguinis ebullitionem segregatis, & ad partes cutaneas expulsis.

II. MORBILLI seu ἐλάτματα sunt macula, summâ cute, omnis ætatis hominum, absq; manifesta ejus elevatione, aut abscessu efflorescentes, cum dolore & pruritu minore, orta ex impuritatibus humoris biliôsi & tenuioris, vel corrupti aëris, vel alimenti, tam in utero, quam extra eum assumpti vicio contractis, à naturâ febrî singulariter incitatâ, per sanguinis ebullitionem segregatis & forâs transmissis.

12. Genus proximum, pustulas seu maculas in summa cute efflorescentes, diximus; quippe instar florum, è terra visceribus pullulantium, emergunt, ac veluti efflorescunt.

13. Subiectum est cutis exterior totius corporis, cum partibus ei adnatis, & priusquam istuc transmittantur, omnium interiorum musculorum, viscerum, solidarumq; partium velamina.

14. In omnis quoq; aetatis homines imperium suum affectus hi extendunt, ita tamen, ut in pueris praecipue, in viris raro, in senibus rarissime, aliàs citius, aliàs tardius, prout sanguis vel purus, isq; vel tenuis aut crassus, vel flavus aut ater, vel serosus aut alio modo impurus, putridus aut non putridus est, nunc roseo, nunc subpallido, nunc livido, nunc alio colore sese conspiciendos sistant.

15. Istas autem impuritates natura, non simplici expulsionem, quâ quotidie ad partes cutaneas humores vitiosos in scabiosis excludi intuemur, sed ebullitione forti & fervore notabili, ope caloris nativi, heterogenea ab homogeneis sequestrantis, effundit; Aded enim arctè cum reliquâ massâ confusa, inq; partes redacta sunt minimas, ut citra illam, exactam sanguinis depurationem incassum expectemus.

16. Non aliter si butyrum à caseo separandum est, universum lac in vase angustissimi oris vehementer conquassari oportet, ut concussione illâ pars butyrosa à caseosa abscedat & separetur: ita in hoc magno natura labore, sordes etq; inquinamenta sanguinis secernuntur, sanguisq; ipse defaecatur.

17. Et hoc natura debitum semel persolvere omnes cogimur, nisi fortassis praeceptis mors hominem è vitâ tollat, aut alia solemnis se interponat occasio, ut quidam etiam in scij, in materno illud persolverint utero, praesertim cum sciamus
vario-

variolis infectos in hanc lucem prodissse, adeo ut *Avénzoar* pronunciarit miraculum esse, si quispiam vivens ab hoc morbo penitus liber sit, idq; potius *DEI* adscribendum beneficium, quam aliis causis.

18. Quemadmodum autem ubi semel butyrum perfectè separatum est à caseo, fieri neutiquam potest, ut denuò segregetur, etiamsi millies vel pluries concutiat: similiter evenit, ut qui semel ebullitione sufficiente variolarum aut morbillorum impetum sustinuit & superavit, deinceps ab eis, quatenus à materiâ sanguine menstruo fœdatâ originem habent, maneat immunis.

19. Qui vero iteratâ vice illis corripiuntur, vel ex vicio aëris, propter aquarum putrescentium, terra item ac cadaverum balitus, aliove modo infecti, vel & pravorum alimentorû post natiuitatem usurpatorum, ex quibus faculentus, crassus, & depravato sanguinis materni nutrimento non absimilis gignitur humor, illud patiuntur: & hinc ut plurimum sporadica, ac sparsim, jam hunc vel illum, privatim invadentes, enascuntur, ut ab aëre morbido, omnis ordinis & sexus ætatisq; homines, tanquam communi causâ, promiscuè variolis insciuntur, qua per contagium deinceps ab uno ad alterum, qui substratum tacitè prabeat apparatus, in eadem civitate vel regione propagantur.

20. Causa sunt vel internæ, proximiores & conjuncta: remotiores & antecedentes: vel externæ.

21. Causa efficiens interna proximior est natura seu calor naturalis, qui febrili fervore, ob inquinamenti menstrualis, eiq; analogi, molestant copiam, viciosamq; qualitatem, stimulat, materiam noxiam aggreditur, universumq; sanguinem exagitat, cujus ebullitione, per modum criseas, noxia separantur, & ab intimis nobilioribusq; partibus, ad extimas

nimas ignobiles, & cutaneas extruduntur, fiuntq; variola, si materia crassa sit & viscida, sin subtilior & sicca, morbilli.

22. *Causa interna remotiores sunt, quae corpora potissimum disponunt, calidior & humidior corporis constitutio, ejusdemq; habitus tener ac obæsus, ætas puerilis, itemq; juvenilis, plenitudo cacochymica & cacochymia, calida expirationis resensio ex constipatione vel obstructione.*

23. *Causa interna materialis seu conjuncta, est impuritas illa, vel ex materno sanguine, ab ortu primo, venis majoribus, solidisq; corporis partibus inbarens, vel deinde ex vitiosis alimentis contracta, vel omnis generis humoribus, ratione corrupti & infecti aëris impressa, actu jam protrusa.*

24. *Causa externa, à quibus interna ille moventur, sunt Aër, praesertim corruptus, aut infectus, contagiosus, malignus, & singulariter, ut sanguinem exagitet, dispositus, tūq; variolæ & Morbilli publicè grassantur, ac more epidemiorum passim serpunt, quam ob causam saepe pestem antecedunt, vel sequuntur: Unde à Rhase communi nomine PESTIS, vel etiam pestis nuncij nuncupantur: Victus pravus post natiuitatem, simile vicium illi, quod ex semine & sanguine materno inductum, à quo solo alij variolarū & morbillorū exortum derivant, inferens: Suppressio consuetarum evacuationum, timor, exercitia intempestiva, longa mora sub Sole, temporum anni mutationes insigniores, constitutio Austrina, Balnea, & quacunq; calorem in corpore augere possunt, ut usus vini meracioris, ciborum calidorum, pinguium, dulcium, itemq; horarum fructuum nimius esus.*

25. *In hisce omnibus prepollet contagium, quando ex agrotis, variolis & morbillis obnoxys, νοσσην δεικνυσιν emanat, quæ alteri corpori disposito, & analogiam ad infectos habenti communicata, pariformem in eo humorum ebullitionem excitat.*

26. *Differentia variolarum & morbillorum sumuntur, 1. à Quantitate, unde alia sunt magna, parva, copiosa, pauca, conjuncta, divisa. 2. à Qualitate, unde alia alba, rubra, virides, livida, subnigra, violacea, pro humorum, ex quibus generantur, diversitate. 3. à Subjecto: Nam alia cutem & externas partes tantum, alia verò etiam internas, imò omnium viscerum superficiem, & ipsorum cavitates, ac interdum substantiam occupant. 4. à Causâ, alia enim ex inquinamento sanguinis mensuri, alia ex pravis humoribus pravâ victus ratione congestis, & quidem ex uno vel altero humore tantum, vel ex omnium permixtione oriuntur, alia aëris maligni, alia etiam contagij, alia deniq; aliarum causarum, sanguinem corrumpentium, occasione grassantur, unde aliquando Epidemiorum, aliquando sporadicorum classi annumerantur. 5. à Tempore modoq; eruptionis: Sic alia statim in principio & abundanter, alia tardius & segnitè, & quidem jam cum febris vehementiore, jam mitiore, & sæpè adeò exigua, ut vix animadvertatur, erumpunt, alia post eruptionem augentur, diuq; durant, alia protinus evanescent & dissolvuntur.*

27. *Inter se invicem autem differunt, quod variola pustulas magis magisq; exaltatas, & vesiculas, velut ab aquâ calidâ ambustas, ut plurimum sanie plenas: Morbilli duntaxat maculas, ab initio similes recentibus pulicem morsibus, rubicundas, referant: hi item à subsiliore, fervidiore, sicciore & biliosiore: ille à crassiore & copiosiore enascantur materia: variolis deniq; dolor dorsi, totiusq; corporis gravitas insit major, minor ardor & pruritus: Morbillis minor quidem dolor, major ardor, sitis & inquietudo, nec minor malitia, maxime si iterum retrocedant: Variola item proprietate quadam oculos petant, morbilli minus: ille quoq; abscessu fi-*

miantur, & sapè fadas cicatrices relinquunt, hi nullo in corpore remanente vestigio, spontè, septimo ut plurimum die, sine exulceratione, obliterentur.

28. *Ut autem imminentem variolarum & morbillorum eruptionem artificiosè prouidere, & unum affectum ab alio discernere possimus, signa attendenda sunt, quorum alia imminentes; alia presentes; alia causam; alia partem affectam demonstrant; alia, quid de eventu illorum boni malive sit expectandum, presagiunt.*

29. *Presentium & imminentium signa petenda sunt ex actionibus laesis, excretis, & qualitatibus mutatis.*

30. *Lesæ actiones. Dolor capitis cum temporum & frontis pulsatione, sternutatio, terror & inquietudo in somno, paroxysmi epileptici aut epilepticis similes, deliria, gravitas toti9 corporis, difficultas spirandi, tussis sicca, motus progressivus tremulus & vacillans, oscitatio & pandiculatio, cordis palpitatio, magnus dorsi dolor, vox ad insolitam mutata raucedinem.*

31. *In excretis observare licet, lacrymas spontè ex oculis emanare, sputa crassiora, hæmorrhagiam narium & vomitus: urina quandoq; subpallida, quandoq; turbida mingitur, vel paulatim turbatur, sepe numero autem, præsertim erumpentibus pustulis, sanarum hæud dissimilis: feces frequenter exsiccata retinentur: utrumque accidit, quod natura, quicquid viciosi est in corpore, ad cutim, velut commune emunctorium, procul à venis vel alvo transmittat.*

32. *Inter mutatas qualitates primum locum obtinet totius corporis calor præter naturalis, seu certa quedã & huic solũ morbi generi familiaris febris, inter simpliciter putridas, malignas & pestilentes medio, qua tamen mitior, quoad tactũ,*

in va-

in variolis, acrior in morbillis, & hac interdum tam veemens & acris, ut pituitam in cerebro liquet, & catarrho ac tassi occasionem prebeat: utrinq; etiam omnia accidentia, & symptomata, contra quam in reliquis evenit febribus, dantur fortiora, quod crisis tempus protinus sub initium ingruat: adest totius corporis & potissimum faciei praesertim in variolis, asperitas, hujusq; color ruber, oris molesta siccitas, pruritus narium & oculorum.

33. *Morbilli si futuri sint, apparent maculae rubrae, non altae, sed in latum extensa, ac ut plurimum velut cuti impaeta, cum exigua & ferè nulla ab initio asperitate; quin & hi propter materia tenuitatem atq; acrimoniam, expultricem irritantem, citius quam variola, & jam statim primo, jam altero aut tertio die erumpunt.*

34. *Sin variola, plarumq; circa quartum diem apparent, primò veluti capita acuum representantes, mox majores & altiores redduntur, sicq; indies paulatim augentur & increscunt, quousq; tandem vel suppurentur, albescant, exulcerentur & exsiccentur, vel suo quaq; modo resoluta dispareant & evanescant.*

35. *Signa causarum quod attinet, humor qui variolas & morbillos excitat, planè excrementitius est, qualis verò sit, color indicat. A Bile, cum flavedine rubescunt, à Pituita albicant, à Melancholiâ nigricantem, à sanguine sanguineum colorem habent: interdum violacea sunt, virides, livida aut nigra, pro humorum majori & minori corruptione.*

36. *Ex aëris vicio variolas aut morbillos enatos colligimus, si populariter grassantur, & saepe eodem quo pestis tempore: Secus ex menstrui sanguinis reliquiis, vel viciosis cibis: & hi post eruptionem, symptomata omnia toleratu faciliora, & febre mitiorem, pulsusq; meliorem sortiuntur, cum ex ve-*

venato aëre. ortum ducentes, cuncta pra se ferant tristiora,
& imprimis pulsus magnam imbecillitatem.

37. Loca maxime affecta ex partium actionibus laesis cognoscuntur: Magna angustia pectoris, cum & sine tussi, partes thoracicas: Dysenteria, dolorq; intestinorum, intestina: Urina cruenta, renes & vasa urinaria: difficilis deglutitio laryngem & vicinas partes occupari denotant.

38. Sunt autem variola & morbilli è numero acutorum morborum, cum ut plurimum intra 14 dies terminentur.

39. Circūscribuntur variolæ duobus temperibus: Uno, que humorum ebullitio; altero, quo variolarum eruptio fit. Tempus ebullitionis quatuor plerumq; diebus absolvitur, & Primus principium est: Secundus augmentum: Tertius status: Quartus initium declinationis, quo tempore febris & reliqua symptomata graviora cessare vel remittere solent, sitq; deinceps principium exitus variolarum & morbillorum: Et bi quidem septenario ferè penitus resolvuntur, cum istarum augmentum eousq; producat: status Undecimo viget: ab Undecimo ad decimum quartam declinatio est: quo tempore variola exsiccantur, etsi interdum ad diem vigesimum & ultra illarum exsiccatio protrahatur, materiâ crassiori & contumaciori existente.

40. Morbi exitum ex virium cum morbi magnitudine collatione presagire licebit. Virium quidem robur ex actionum agri vigore ac morbi tolerantia: Magnitudo morbi ex ipsis pustulis earumq; colore, febris intenso astu, aliorumq; symptomatum vehementia estimantur.

41. In genere bonum signum est, variolas & morbillos citò erumpere, & post eruptionem febrim, difficultatem anhelitus, ceteraq; accidentia imminui.

42. In specie: Variola securiores sunt, quæ rubra,
aut al;

aut alba, pauca, molles, eminentes cum debitâ altitudine, rotunda, disjuncta, qua facile absq; magnâ agri molestiâ ex- eunt, & citò maturantur, quaq; loca externa occupant.

43. Morbilli boni qui rubent, & citò apparent, quibusq; apparentibus symptomata remittunt.

44. Variola deteriores, violacea, virides, livida, nigra, sive pauca, sive multa appareant, dura, depressa, ex- igua, propinqua & contigua, itemq; continua, ut in unius va- riola ventre alia promineat; quarum item in medio macula nigra videtur, quaq; tardius maturantur, aut apparentes: iterum evanescent, item qua in interioribus partibus erum- punt, oculos invadunt; aut ulcerata escharas similes combu- stioni ignis relinquunt: Malum quoq; signum animi deli- quium, cardialgia, cum ingenti siti & indefinente nausea: Fluxus alvi, vomitus, delirium, difficilis deglutitio, vigilia & somnus, omnia immoderata, noxia: Excrementa viridia, aut lotium viride, nigrum, vel cruentum, mala: refrigera- tio extremorum cum syncope, aut pectoris continuâ angustia, mortem in propinquo significat. Periculosiores adhuc exi- stunt, quibus ab apparitionis completo tempore, rursus ex- acerbatur febris, aut sine intermissione perstant symptomata, judicio certè indubitato malignitatis humoris intra venas perseverantis.

45. Morbilli suâ naturâ periculosiores sunt, ut pote: ex biliosiore humore exorti, citius tamen judicantur: lethar- les virides, violacei, nigri, nisi fortassis natura judicio, o- ptimâ die, cum euphoria agrorum, facta fuerit expulsio: mali- quoq; sunt, qui ad interiora recurrunt, non sine periculo decu- bitus in aliquod membrum princeps, praesertim si congruis medicamentis vicissim expelli nolint.

46. Omnium exactissimè ex respiratione & voce sa- lutem

lutem aut mortem presagimus: Si enim duo hæc bene se habent, salva res est: longè enim à partibus spiritalibus variolarum materiam distare significat, nisi fortassis agro, propter intestinorum erosionem, pereundum sit: Diablosæcius cum morborum acutorum non in totum certa sint prædictiones, cautè hic agendum, & motus critici à symptomaticis diligenter discernendi, imprimis cum constet, multos in hisce affectibus etiam cum pessimis signis evasisse, & contra non paucos, dùm signa quadam bona apparerent, ac malum omninò declinare videretur, interyisse: Uti nobiscum præterito anno in multis observare licuit.

47. *Hisce dextrè perpensis ad curationem accingimur, notando prius ex Auenzoare, quod variolæ & morbilli imprimis præservatione indigeant, si àëris vitio grassentur, aut contagio serpent; aliàs eadem utrimq; curatoria desiderent remedia, justo tempore adhibenda, ne occasio prætereat, cujus defectum deinceps supplere difficile erit.*

48. *Ac consistit præservationis summa in sex rerum non naturalium usu moderato, ut nimirum Àër corrigatur, vitentur alimenta, que faculentum & viciosum sanguinem gignunt vel cumulant: somnus & vigilia modum non excedant: temperetur motus & quies: corpus à superfluis humoribus evacuetur, & viscera roborentur: vitentur insigniores animi motus, & ante omnia infecti, & qui cum illis conversantur.*

49. *In curatione, statim atq; cognoscitur morbus, duas velati supremas leges Medicus sibi propositas habet: Alteram, ut natura in expulsionem viciosa materia laboranti, si debilitè agat, subveniat: Alteram, ut omni studio, quantum per Artem licet, caveat, ne partes interna aut externa, in quas natura humorum decubitus moliri videtur, expulsi-*

pulsione illâ damnam aut noxam aliquam graviolem patiantur.

50. *Natura succurrit, ejusq; motam adjuvat, tollendo causam morbosicam vires impediensem, illiusq; venenositatem ac malitiam compefcendo, ac vires confortando.*

51. *Humores itaq;, ut natura illis facilius dominari possit, ad mediocritatem, ijs, qua humorum pravam qualitatem emendant, reducendi: & si nimio fervore peccant, refrigerandi: si malignitate aut perfectâ putredine, radicitus evellendi: sin imperfectâ, alterandi: si copia, statim in principio, dum turgent, & quid movendum videtur, evacuandi: crassi, extenuandi & incidendi: tennes modicè incrassandi: quod si vasorum obstructio, aut nimia cutis densitas vel adstrictio, humoribus erumpentibus exitum praecludat, obstructions aperienda, & hoc perpetuò agendum, ut natura expellenti, quantum possibile, omni studio subveniat.*

52. *Quibus dum intentus est Medicus, simul, ne humores aut vapores noxij ad partes principes, cor, cerebrum, itemq; oculos, fauces, aures, aliasq;, velut impetu ferantur, eas defendet, humores, humorumq; vapores revellendo, repellendo, partesq; ipsas roborando, ut sine corporis noxâ Variolarum cura absolvatur, semper in hisce indicationibus ei, quod maxime urget, principaliter incumbendo.*

53. *Et his omnib; ex triplici remediorum fonte, diætetico, chirurgico, & pharmaceutico, artificiosè satisfieri potest.*

54. *Cum verò, monente Celfo, optimum medicamentum sit, cibus oportune datus, & cætera remedia omnia, quamvis generosa, irrita, nisi commoda vivendi ratio, qua sex rebus non naturalibus continetur, adjungatur, à fonte diætetico curationis initium faciemus.*

55. *Aër itaq; eligatur temperatus, ad calidum incli-*

*mans: detineantur agri in lecto, optimo modo pannis rubri
cooperto, ut sanguinis fervor per sympathiam ad extima evo-
cetur, idq; sedulo toto morbi tempore attendatur, ne frigidi-
tate externâ materia pustularum ad interiora recurrat, aut
matura conatus interpelletur.*

56. *Cibus, cum morbi hi ex acutorum numero sint,
ad statum usq; tenuis esse debet, talis tamen, ut ad vigorem
ager perduret, ne cum cibos averfatur, eos virium causâ su-
mere opus habeat. Et in principio ac ebullitionis tempore
incrassans sit, moderatèq; refrigerans & substringens, non
tamen ventrem cohibens; inq; variolis ad siccum, in morbil-
lis ad humidum declinans probatur, carnes & ova cavean-
tur: apparentibus vero variolis ptisanâ bordeacâ, panatel-
lâ, jusculo carniû, cui radices sceniculi, vel & alia conve-
nientes herba incocta, vescendum: quo etiam in statu ficus ari-
da concedi possunt, utpote qua ingenitâ facultate noxios hu-
mores ab internis ad externa pellunt. Laudantur itidem
lentes excorticata, duabus vicibus cum aqua renovatione eli-
xa, ut virtus nitrosa solutiva, in lentium superficie existens,
removeatur, postea ad perfectionem cocta, & cum pauco aceto,
vel succo citri, limonum aut granatorum correctâ & exhibitæ.
Post statum plenior diata indulgebitur: sint tamen cibi facilis
coctionis, boni succi, vitentur acres, salsi, pingues, dulces, uti
& amari: sub finem morbi, cessante febre, pustulis suppuratis
& crustis cadentibus, vel & citius, cum periculum evasisse
omne agrotantes certi sumus, exhiberi possunt carnes pullo-
rum gallinaceorum, capi, vituli, perdicis, ova sorbilia, & id
genus alia solidiora alimenta.*

57 *Potus ab initio sit cerevisia tenuis, probè cocta &
defecata, serum lactis cum aceto tamarindorum paratum, aq.
bordei cum succis limon. granat, berb, ribium; in quibus, si
cornu*

cornu cervinum calcinatum suspendatur, tanto majores expellendi vires habebunt: bibatur verò tepidè vel calidè, non frigidè. Vinum venenum est, præsertim latentibus ad huc variolis aut morbillis, nec foras progressis, cuius loco decoctum scobis C.C.usti felicissimo successu usurpamus, & hoc, si ejaculatus puerorum, maternis ex manibus vinum petat & impetret, syrupo acetos. citri, limon. berber. dulcoratū, hujus succedaneum erit. Sunt qui totum malum granatum contundunt, succumq; illius exprimunt, & cum exigua admodum Croci portione, ac syrupo de agrestā interdū propinant, præsertim erumpentibus variolis, us temperata & roborata facultas commodius expellat peccantem humorem.

58. *Somnus & vigilia modum seruent: Ab initio tamen vigilare quàm dormire melius est: Somnus etenim multus calorem, comitibus spiritibus, ad interiora, cum fermento maligno ad superficiem tendente, revocat, materiam febrilem intra corpus detinet, duplicatq; calorem, & auctā putredine, incendium majus excitat, caput gravat, multoq; illud vapore replet: In declinatione verò largior & longior paulò somnus, ad vires rescitendas, rectè suadetur.*

59. *Corpus totius morbi decursu quietum maneat, quò calor naturalis expulsionì melius vacare possit: Nihilominus sub initium leves frictiones pedum, dorsì, totiusq; corporis, ad materiam ex centro ad peripheriam ducendam, non parum prosunt.*

60. *Excretiones alvine tempore eruptionis, sint secundum naturæ vel consuetudinis modū. Neq; tamen, nisi prius in humorib; factā correctione, clystere aut balano suscitade, etsi astitrium quatuorve dierum spatio nihil dejectatur: Quòd in tempestruâ quorundam medicorum in excitanda alvo diligentia sæpe fluxus insequens periculosus fuerit, & tam in propi*

apio, quam progressu letbalis? Ne dicam ipsam etiam Naturam hoc modo, quum ad superficiem & exteriores corporis partes superfuitatem expellere admittitur, ut quadam, pessimis cum agri rebus, ad centrum revocari.

61. Animi motus compefcantur, precipue qui sanguinem cum calore ad interiora revocare queunt, ut timor, tristitia, tristicium rerum cogitatio; Iram tamen mitem, apparentibus pustulis, sunt qui probant, ut humores calefacias & ad exitum aptiores reddat.

62. Ex praesidijs Chirurgicis tria huc veniunt: Sanguinis detractio, frictio, & pustularum perforatio.

63. Ad primum, si respicimus ebullitionem, & plethoram, qua plarumq; hos morbos comitatur, indicatio offertur mittendi sanguinis, qui & statim in initio, ac si possibile, primo die, fervoris mitigandi, & natura allevianda causa, habitâ virium & etatis ratione, minuetur, ut deinceps reliquum tantò facilius vinci & potentius extrudi possit: neq; verò profusa admodum & larga esse debet evacuatio, sed de *Πικροχολως*, plenitudinem, magnitudinem, & reliqua, qua illam expetunt, considerando: quo modo, etiam si exire coeperint, phlebotomia in ijs, qui sanguinei, corpulenti, atate florentes, & maxumè sunt robusti, haud nocebit; quin potius facultas, à sarcinâ libera, tantò alacrius expulsionem incumbet: neque differendum hoc auxilium, licet aeger in summo febris vigore sit constitutus.

64. Locus est vena brachij interior, qua basilica seu jecoraria dicitur. Mulieribus, quibus menstrua suppressa, itemq; Melancholicis, venam tali aut poplitis secare convenit. Pueris, cum nihil vetat, utiliter sanguis narium provocabitur, cujus fluxu partes superiores à malitiâ variolarum & morbillorum saepe visa sunt mansisse immunes.

65. Quod:

85. Quod si propter etatis teneritatem & molliem, vel virium aliquam imbecillitatem, aut aliam ob causam, suspecta sit venesectio, aliquando vicariam operam prestabunt, vel cucurbitula scarificata, vel hirudines, scapulis, brachijs, lumbis, natibus aut cruribus affixa, ut foras, quod partibus inhaeret, eliciatur, vel & sanguis cum minori virtutis dispendio extrahatur. Ubi tamen non facile imitandus Avenzoar, qui filio suo trimulo venam incidit, nec Rbases, qui pueris lactentibus, si quintum mensem excefferint, cucurbitulas apponit.

66. Friccionibus blandis totius corporis, ac imprimis pedum aliquandiu continuatis, materia sursum ad caput repens, ad membra ignobiliora retrahetur, & corporis summa cutis calefiet, spiracula laxabuntur, & dilatabuntur, atq; ita humores in extremas partes effusi, facilius evaporabunt.

67. Perforare variolas qui volent, observabunt tempus, ipsas variolas, instrumentum, & aperiendi modum. Tempus aptum erit, quando ad perfectam maturitatem pervenerunt, & variola jam dealbata sunt, quod à die septimo usq; ad undecimum fieri solet: neq; tamen omnes, sed magna, & qua intra se puris multum, ac materiam densa pinguedini similem continent, imprimis in facie, ne sanies diutius detenta, prohibita in parte illà ventilatione, subjectam cutim corrumpat, erodat, & altiores foveas infligat, pra aliis aperienda, idq; pluribus in locis, ne vicissim repente occludantur: neq; etiam omnes uno die simul, sed quadam singulis diebus, aut interposito die uno, acu acutissimâ, aureâ, vel argenteâ aut arcâ, non ferreâ: interea sanies assiduo detergenda cum serico crudo, aut tenerimâ lanâ. Nos verò arbitramur prestare, maturationem atq; aptionem natura relinquere,

tum praxis ostenderit, illos, quibus variolæ spontè exaruerunt, sæpe citra deformitatem revaluisse.

68. Restat ut & de præsiidiis, ex fonte pharmaceutico desumptis, breviter agamus: & primò, si fortè contingat, ut statim in principio, ante variolarum & morbillorum eruptionem medicus vocetur, sitq; alvus adstricta, hæc lenissimis clysteribus, aut glandibus, vel blando aliquo medicamento, quale est manna, pulpa tamarind. Syrup. rosar. solutivus, pulvis Rhabarbari, & id genus alia, quæ adstrictionem aliquam post se relinquunt, solvenda.

69. Apparentibus jam variolis & morbillis, purgantia nullam habent usum, & sunt in hoc casu admodum suspecta, quod motu, natura motus contrario, à totius corporis circumferentia, & venis minoribus, ad internas partes & vasa majora, humores virulètos retrahant, ut propterea etiam à fortioribus purgantibus, toto morbi curriculo, sit abstinendum, ne natura in expulsiõne, quæ tota ferè est critica, impediatur, vel & humoribus peccantibus, vi medicamentorum ad intestina revocatis, dysenteria, vel aliud perniciosum profluvium excitetur: declinante tamen manifestè malo, si adhuc tumultus, aut turbatio ventris, vel cruditas in corpore relinquatur, huic decen- te cathartico obvian- dum, ne variolis aut morbillis sublati- s, nova febris, aut alius deterior vicissim subingruat affectus.

70. Dehinc sicum vehementi fervore & febris morbus ordiatur, statim fervor ille extinguatur refrigerantibus & modicè adstringentibus, quæ simul virtutem corrigendi putredinem, & resistendi malignitati habeant, præsertim cum malum hoc epidemicum esse animadvertimus: qualia sunt acetosa, endivia, plantsago, Syr. de Agrestà, succo citri, limon. rob. ribium, berber. eaq; vel sola, vel invicem composita, formâ medicamenti secundum morbi indolem medici arbitrio

commisâ, quibus spiritus vitrioli, vel salis communis aut nitri, maximo cum egri commodo miscetur.

71. A quorum usu, postquam natura expellere incipit, suumq; rectè facit officium, eam multis onerare remediis, opus non est, uti à multis temerè fieri observamus: sin verò tardius operetur, natura motus juvandus is, qua materiam calore & partium tenuitate modestè fundunt, meatus aperiant, & cum sudore expellant: Quorsum commendantur emuls. ex sem. napi, citri, cardui bened. acetos. cum aquis febrifugis factæ, decoctum ligni sancti & sarsæ parilla, aliq; hydrotica: Sola sæniculi aqua, vel ex florib. linear. destillata, Gesnero probatur. Vulgare est decoct. bord. sicuum arid. passul. sem. & radic. apij, sem. sæniculi, anisi, aquileg. nasturt. flor. calend. fol. scordij, cort. citri, radic. Helenij, angel. Tberiacæ, mithridatium, pulv. ruber pannonicus, diascord. Fracastorij, spec. liber. terra lemn. Laudatur & sal succini, Bezoart. minerale, aqua Tberiac. mistura simplex, sal card. ben. absyntb. simulq; C. C. prapar. & scobs ejus, ac si philosophicè absq; igne calcinatum sit, magnam utiq; laudem meretur; veri enim unicornu locum tum supplet, & tutius ei fidere possumus, quàm cuiuslibet lapid. Bezoar, cui tamen multi nimium tribuunt, eoq; ac si exeuntem animam retardare posset, ubi nulla spes salutis reliqua est, utuntur, & nihil ferè nisi hoc agunt, ut divites sine sumptu mori non permittant.

72. Lactentes si agrotent, tota ferè curatio ad nutricem dirigenda, cui præscribatur diata conveniens, corpus purgetur, lac corrigatur, idque ut medicamentosus fiat, alterantia & expulsiva sæpiùs & satis magnâ illi propinentur quantitate.

73. A Topicis frigidis, narcoticis, astringentibus,

Et unctuosus, emplastrisq; omnibus, toto morbi tempore absti-
mendum: Commendant tamen Arabes, si dolor & cruciatus
enormiter urgeat, illitum fervidarum partium ex medullâ
vitulinâ, aut vaccinâ; Alij huic symptomati subveniunt fo-
sibus aut evaporationibus, quæ moderatè calefaciant, & vi
anodynâ consent, velut ex decocto malva, alibea, lini & sem.
fœnugraci.

74. Iis accuratè institutis & observatis, simul quoq;
partibus, tam externis quam internis, ne laedantur aut gra-
viores noxam sentiant, prospiciendum.

75. Et oculi defenduntur, humorumq; ad eos fluxio-
nes sistuntur, statim primo die, priusquam appareant, re-
frigerantibus, repellentibus, & modicè adstringentibus, velut
aq. Rosar. plantag. vel solis, vel cum infuso aut decoct. sem. su-
mach: quibus cum tenui linteo oculi saepe illinantur: eundem
in finem etiam auri lamina frigida, frequenter ipsidem impo-
nitur: sic & saphyro subinde tanguntur, vel & tota palpebra
aliquot vicibus eâ quotidie circumscribitur: Cavendum au-
tem ne agrorum manibus durius fricentur. Urgente dolore uti
possumus lacte ebalybeato, vel cum aq. plantag. aut rosar. &
pauçillo croco misto: si ab ichore claudantur, lacte tepente,
vel decoct. sem. fœnuçr. coton. aut lini, cum aquâ rosar. pa-
rato, fomententur: in quam rem sunt qui sanguinem pulli
solumborum, ex incisâ venis sub alis, in oculos instillant: a-
pertis oculis, si nebula aliqua in iis conspiciatur, saccarum
albissimû in pollinem redactum, oculis immittatur: Ubi quoq;
secreti loco aq. roris marini quibusdam commendatur, & illa,
qua fit ex saccharo finiss. in cannâ fœniculi viridis, artificiosè
per noctem sereno cælo soluto.

76. Nares ne afficiantur, conducit poscam, vel acetum
rosaceum iis sæpius attrahere, adhibere odoramenta ex rosis,
plan-

plantagine, myrtbo, decoctis, tepida. Exulceratis, ceratum a-
rosaceum, vel violaceu, mixta parte mucilaginis tragacanti b.
aq. rosar. vel plantag. facte, prodesi: quin & succus plantagi-
nis in mortario plumbeo saepius agitatus, uti & unguentum ex
vitello ovi, consolidationem prompvet. Sin crusta respira-
tionem intercipient, emolliantur butyro insulso aqua rosar.
loto, vel ol. sem. lini, amygd. dulc. ungu. pomada.

77. Labia si variolis circumdata, vel ulceratione
affecta fuerint, mucilag. sem. coton. oblini poterunt.

78. Pro faucibus defendendis, utimar gargarisma-
tis ex astringentibus & refrigerantibus, aq. bord. plantaginis,
prunella, rosarum, item decocto ex foliis & summitatibus rubi,
succisa, corticib. granat. cum succo granat. ribium, berb. melle
rosato, diamoro, syrupo ex succo viol. aut liquir. nec sine fru-
ctu grana granatorum subinde ore tenentur, mastcantur, &
viciissim exspuuntur: si acrimonia aut dolor urgeat, collua-
tur os lacte mulieris vel capra, cum aq. rosar. plantag. &
paucosaccaro, cavendo ne lac ager deglutiatur.

79. Pueris, quibus per aetatem gargarismi injungi
nequeunt, sequens linctus ex mucilag. seminum coton. vel lini,
aut psyl. ol. amygd. dulcium recenti cum sufficienti quanti-
tate saccari dulcorandus offeratur: quin & rotulas diatrag.
frigidi assiduo ore volvere, non parum juvat.

80. Quod si tamen oris partes exulcerentur, neq.
praedicta sufficienter prosint, aqua aluminis utendum; & si
pars ejus in corruptionem vergat, hac cum ungu. Egyptiaco
permixto aqua plantaginis comescenda.

81. Morbillorum vel variolarum materia si ad au-
res deferatur, cum metus sit ne surditatem inducat, spongiam
aqua tepida imbutam cum oleo rosaceo super aurem dolen-

tem detinere, proficuum est, interea prohibendo ne acri aures
vehementius scalpant.

82. Manuum volis, pedumq; plantis, ubi non nisi
cum magnâ difficultate egrediuntur, sunt qui carnes pomorum
affatorum cum farinâ hordei & lentium, ac oleo amygd.
dulcium recenti, felicissimè applicant.

83. Quod si sub exitum variolarum aut morbillorum
ingens pruritus & punctio in hisce partibus cum intolerabili
dolore percipiatur, sunt qui isti leniendo manus & pedes con-
tinuò in aquâ calidâ tenendos suadent.

84. Quod si accidat, ut materia adeò sit maligne
qualitatis, pestilentis & contagiosa, ut partes carnosas lani-
asse non sit contenta, sed ossa quoq;, instar Luis Venerea arro-
dat ac corrumpat, scribente Parao, genuumq; motum suspen-
dat, alexipharmacis insistendum, aliq; hisce doloribus pecu-
liariter emendandis accersenda specifica, intus & extra se-
cundum Artis Medicae praecepta adhibenda.

85. Pulmonibus conveniunt Looch de lentib. de pa-
pav. tußilag. spec. diatrag. frigidi, diapenid. sine speciebus, syr.
jujubinus, ex succo violarum, qua lambendo sensim sumuntur.

86. Lacca Epar & Lscnem roborat, & sunt istius ge-
neris quamplurima passim apud probatos auctores, quibus
viscerum naturalium tonus conservatur.

87. Intestinorum virtus defenditur, syrupo coton.
myrtino, de rosis siccis, & similibus; quod si nihil secius alvi
fluxus superveniat, aut dysenteria, utiliter lac amygd. dulc.
conserv. rosar. rubrarum vetus, troch. de terrâ sigill. de spodio,
semen plantag. aliq; administrabuntur.

88. Renes conservantur & mictus cruentus curatur,
exhibitione pulveris succini alb. preparati, troch. alkekengi,
de carab. cum emuls. sem. quatuor frigid. majorum vel &
ovo recenti sumendi.

89. *Atq; ita perfectè omnibus protrusis, variola s̄ dura manent, prodest eas decocto ficuum, malva, liliorum alb. alb. sem. fœnugraci, lini, sæpè cum gossypio tepidè tangere, vel & ficus incisas ijs applicare, ut emolliantur, dolor leniatur & maturatio acceleretur.*

90. *Quò verò tantò citius exsiccentur, Arabes proponunt aq. salicam, ex aq. rosar. uncj̄s ij̄, salis communis drach. j. Croci scrupulo dimid. mistis, tepidè cū linteo expresso pustulis, in quibus multa residet humiditas, adhibendam, cujus tamè usus, priusquam perfectè dealbata sint, non incèatur; neq; etiam statim, ex quo facta est perforatio, sed post aliquot horas, dolore mitigato.*

91. *Alij commendant suffitum lectorum & cubiculi ex santalis, rosis rubr. fol. tamarisci, thure & cortice ejus, sandaracà, & similibus. Horum quoq; fumus linreaminibus exceptus variolis ritè adhiberi potest.*

92. *Quidam variolas & culcstras conspergunt farinâ bord. lupin. mylij, oriza, fabarum, pulv. mastich. myrrha, quibus tamen sine molestiâ agros, qui vix molles plumas sustinent, incumbere posse, vix credibile est: Quorsum etiam morbo declinante, si semper antea oportunè facta sunt omnia, istius generis auxilia advocantur, cum natura pravos humores corpori inexistentes, jam foràs ad cutem transmiserit, qui ad suppurationem pervenerūt, propediem sponte suâ exsiccandi? præstat itaq; agros potius ad patientiam hortari, & maturitatem atq; exsiccationem brevi expectare.*

93. *Crusta arefacta detrahuntur inunctione ungu. rosar. aut ol. amygd. dulc. butyri loti aq. plantaginis, ungu. pomada similiumq; & profuit pluribus Guainerij unguentum, quod recipit rosar. unciam unā, pinguedinis anguille semun-*

ciam; laventur cum aq. rosarum, quibus immiscetur lythargyrj subtilissimi drachma una, cerussa semidrachma, & adjectâ cerâ formatur linimentum.

94. Tandem si qua diutius relinquuntur ulcera, ea penitus exsiccantur, & consolidantur ungu. de ceruss. de pomph. de lytharg. ungu. albo, vel rubro camphorato, preparato sine aceto, & hujus generis aliis.

95. Macula etiam, qua in facie & manibus relinquuntur, tolli perhibentur farinâ oryzae, lupin. cicerum, fabar. rad. bryoni. arundinis & cannarum, serpentaria ejusq; gersa, aristolochia, sigill. salom. ari, contusis & suffic. quant. aq. coctis, usq; dum crassescat liquor, quo facies & manus abluuntur: ex quibus quoq; addito oleo aliisq; varia unguenta parantur. Commendatur insuper aq. sigill. Salom. rad. lil. alb. flor. fab. limacum, vel & liquor ex vulneratis limacibus effluens, quorum omnium fides sit penes experientiam.

96. Constat nihilofecius, si variolas maturas, cum plummâ oleo amygd. dulcium recens expresso intinctâ, bis omni die illinamus, donec exsiccentur, nulla vel exigua admodum vestigia relinqui; quorum cum diu adhuc perseverare soleat rubedo, tollitur hac, suusq; cuti nitor restituitur, liquore, ex duobus pedibus vituli, totidemq; limonibus, & uncis duabus serpentariae, per alembicum destillato, & vesperi maneq; illito.

97. Quod si verò præter Medici intentum cicatrices deformes relinquuntur, ad istarum foveas explendas, partes primò linteo aspero ad rubedinem fricentur, deinde iis, si pilis careant, pix calida ter aut quater adhibeatur, & iterum cum impetu detrabatur: tandem inungantur linimento ex humanâ vel ursinâ, leporinâ aut asininâ axungia cum cinere testudinum aut radicum cannae arundinis combustarum: Alij sanguine calido recens jugalâ leporis faciem vesperi illunt.

98. *Laudatur quoq̄ ol. ovor. axung. anatis, vel sebum ex renibus capreolorum, admixto modico alumin. & pulvere aristoloch. oleum tartari per deliquiū, vel manicā, cujusmodi plura apud practicos, qui Cosmetica scripserunt, reperiuntur.*

99. *Caterum ab horum adbibitione, matutinis horis vicissim facies aut manus aquā decoct. lupin. vel furs. triticet̄ abluantur frigidā, ne fovea calore magis magisq̄ dslatentur.*

100. *Quandoquidem autem varia cum hisce affectibus symptomata cōplicari, simulq̄ ingruere interdum soleant, qua praxi & diligenti circa agros habitā observatione omnium optimè & rectissimè adāiscuntur, istorum rationem, & curam omnem medicorum industrie committimus: nobis hac saltem annotasse, & veluti digito ostendisse sufficiat.*

COROLLARIA.

1. An variolæ & morbilli veteribus Græcis innotuerint? A.

2. An omnes homines variolarum & morbillorum seminaria secum habeant? A.

3. An quæ per variolarum & morbillorum eruptionē fit sanguinis mūdificatio in hominibus necessaria? A.

4. An sufficiat variolarum & morbillorum caussam ad cœcam & occultā aëris viciati qualitatem referre? N.

5. An

5. An verò ad reliquias impuritatis sanguinis menstrui, quo foetus in utero nutritur, ipsaq; constant viscera? N.

6. An variolæ & morbilli hereditariis morbis adnumerandi? N.

7. An in adultioribus, tantâ in venis cumulata sanguinis quantitate, ut Natura ei gubernandæ par non sit, cum variolæ aut morbilli jam erumpere incipiunt, citra noxam, venam aperire liceat? A.

8. An frictionibus meatus cutis aperiantur, excrementa interna evocentur & absumantur? A.

9. An suffumigia exsiccantia & absorbentia variolis vel morbillis conveniant? A.

10. An olea, & quæ ex iis parantur unguenta, & linimenta, variolis curandis tutò adhibeantur? A.

